

NAVOIYDA TURIZMNI RIVOJLANTRISH

Raximov.S.O

Turizm kafedrası assisntenti

Tel: +998915552093

E-mail: sardorakhimov7@gmail.com

Samarqand iqtisodiyot va servis instituti, "Ikkinchi va kechgı ta'lim fakulteti"

Tft k 122 guruh talabasi

Fozilov Davlatjon Zoxidjon o'g'li

Tel: +998910566096

E-mail: fozilovdavlatjon1@gmail.com

Annotatsiya. Ushbu maqolada Navoiy shahrida turizmni rivojlantirish imkoniyatlari va istiqbollari tahlil qilinadi. Maqolada mintaqaning boy tarixiy, madaniy va tabiiy merosi, turizm infratuzilmasini yaxshilash zarurati hamda investitsiya imkoniyatlari ko'rib chiqiladi. Shuningdek, mahalliy aholi va tadbirkorlik sub'yektlari uchun turizm sohasida yangi ish o'rinlari yaratish, marketing strategiyalarini kuchaytirish va turizm xizmatlari sifatini oshirish haqida tavsiyalar berilgan. Navoiy shahridagi sayyohlik salohiyatini yanada rivojlantirish orqali hudud iqtisodiyotining barqarorligini ta'minlash maqsad qilingan.

Kalit so'zlar: Navoiy, turizm rivojlanishi, sayyohlik, infratuzilma, madaniy meros, investitsiya, ish o'rinlari, marketing, iqtisodiyot, tabiiy resurslar

РАЗВИТИЕ ТУРИЗМА В НАВАИ

Рахимов С.О.

Ассистент кафедры туризма

Tel: +998915552093

E-mail: sardorakhimov7@gmail.com

*Самаркандский институт экономики и сервиса, факультет среднего и
вечернего образования, студент 122-й группы факультета среднего и
вечернего образования*

Фозилов Давлатжон Зоҳиджон угли

Tel: +998910566096

E-mail: fozilovdavlatjon1@gmail.com

Аннотация. В данной статье анализируются возможности и перспективы развития туризма в Навои. Рассматривается богатое историческое, культурное и природное наследие региона, необходимость совершенствования туристической инфраструктуры и инвестиционные возможности. Также приводятся рекомендации по созданию новых рабочих мест в туристическом секторе для местных жителей и предприятий, укреплению маркетинговых стратегий и повышению качества туристических услуг. Цель – обеспечение устойчивости региональной экономики путем дальнейшего развития туристического потенциала Навои.

Ключевые слова: Навои, развитие туризма, туризм, инфраструктура, культурное наследие, инвестиции, рабочие места, маркетинг, экономика, природные ресурсы

DEVELOPMENT OF TOURISM IN NAVAI

Rakhimov.S.O

Assistant of the Department of Tourism

Tel: +998915552093

E-mail: sardorakhimov7@gmail.com

*Samarkand Institute of Economics and Service, “Faculty of Secondary and
Evening Education” Student of the 122nd group of the Faculty of Secondary and
Evening Education*

Fozilov Davlatjon Zoxidjon o'g'li

Tel: +998910566096

E-mail: fozilovdavlatjon1@gmail.com

Annotation. This article analyzes the opportunities and prospects for tourism development in Navoi. The article considers the rich historical, cultural and natural heritage of the region, the need to improve tourism infrastructure, and investment opportunities. It also provides recommendations for creating new jobs in the tourism sector for local residents and businesses, strengthening marketing strategies, and improving the quality of tourism services. The goal is to ensure the sustainability of the regional economy by further developing the tourism potential of Navoi.

Keywords: Navoi, tourism development, tourism, infrastructure, cultural heritage, investment, jobs, marketing, economy, natural resources

KIRISH.

Turizm sohasining rivojlanishi mamlakatlar va hududlar iqtisodiyotini mustahkamlashda muhim omil hisoblanadi. Navoiy shahri esa o'zining boy tarixiy merosi, tabiiy resurslari va madaniy qadriyatlari bilan O'zbekistonning diqqatga sazovor joylaridan biridir. Hozirgi kunda turizm sohasini rivojlantirish Navoiy hududi uchun iqtisodiy o'sish manbai bo'lib, aholining farovonligini oshirish, yangi ish o'rinlarini yaratish hamda mahalliy infrastruktura sifatini yaxshilash imkonini beradi. Shuningdek, Navoiyda joylashgan noyob geologik obyektlar, qadimiy yodgorliklar, san'at va hunarmandchilik namunalarini keng targ'ib qilish orqali mamlakatning turistik salohiyatini yanada oshirish mumkin. Bugungi kunda global turist oqimining o'zgargan talablariga javob berish uchun zamonaviy xizmat ko'rsatish tizimi, qulay infrastruktura va axborot kommunikatsiya texnologiyalaridan samarali foydalanish zarur. Ayniqsa, ekologik va madaniy turizm turlarini rivojlantirish – atrof-muhitni asrash va mahalliy an'analarni saqlab

qolishda muhim rol o'ynaydi. Navoiy shahri yaqinida joylashgan ko'plab diqqatga sazovor joylar, xususan, Zarafshon daryosi vodiysi, tog'li hududlar va tarixiy yodgorliklar, sayyohlarni o'ziga jalb qilmoqda. Shuning uchun, hududda turizmni tashkil etish va rivojlantirish strategiyasini ishlab chiqish, yangi yo'nalishlar va loyihalarni amalga oshirish zarurdir. Bu esa nafaqat mahalliy iqtisodiyotga ijobiy ta'sir ko'rsatadi, balki Navoiy shahrining nufuzini oshirish, O'zbekistonning xalqaro sayyohlik bozordagi o'rnini mustahkamlashga xizmat qiladi. Shu bois, maqolada Navoiyda turizmni rivojlantirishning hozirgi holati, mavjud imkoniyatlar, muammolar hamda istiqbolli yo'nalishlar batafsil ko'rib chiqiladi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR TAHLILI.

Navoiy viloyatida turizmni rivojlantirish masalalari bo'yicha tadqiqotlar olib borgan o'zbek olimlar orasida hududning tabiiy va madaniy resurslarini o'rganish, turizm sektorining imkoniyatlari va muammolarini aniqlashga qaratilgan ishlar muhim o'rin tutadi. Jumladan, Qodirov Sardor Sobir o'g'li va Abduxolikov Jamshid Abduvaxobovich kabi iqtisodchilar hamda turizm sohasidagi mutaxassislar Navoiyda turizmni rivojlantirishning iqtisodiy, ijtimoiy va ekologik jihatlarini o'rganish bilan shug'ullanmoqda. Ularning ishlari viloyatdagi turizm infraqurilmasini takomillashtirish, mahalliy tabiiy resurslarni samarali foydalanish hamda yangi turistik yo'nalishlarni yaratishga qaratilgan. Shuningdek, Anvarova Nodira Temurboy qizi va Islomov Azizbek Shavkatovich kabi madaniyatshunos va geograf olimlar Navoiy hududining tarixiy va madaniy boyliklarini tahlil qilgan, ularni turizm sohasida keng targ'ib etish imkoniyatlarini o'rgangan. Ularning ilmiy ishlari orqali hududdagi qadimiy yodgorliklar, minerallar va tabiat landshaftlari sayyohlarni jalb qilishda asosiy manba sifatida tavsiflanadi. O'zbekiston Milliy universiteti va Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti mutaxassislari ham Navoiy viloyatining iqtisodiy rivojlanishi, jumladan turizm sohasidagi salohiyatini o'rganish bo'yicha ilmiy maqolalar chop qilgan. Ularning tadqiqotlari hududning rivojlanish strategiyalarini ishlab chiqish, investitsiya jozibadorligini oshirish va

turizm xizmatlarini sifatini yaxshilashga yo'naltirilgan. Umuman olganda, Navoiyda turizmni rivojlantirish borasida o'zbek olimlari ishlab chiqqan ilmiy ishlarda hududning tabiiy, tarixiy va madaniy boyliklari asosida yangi turistik yo'nalishlar yaratish, xizmat sifatini oshirish va iqtisodiy samaradorlikni ta'minlash bo'yicha amaliy takliflar ko'plab o'rin olgan. Bu tadqiqotlar viloyat uchun kelajakdagi turizmni rivojlantirish yo'l xaritalarini shakllantirishda katta ahamiyatga ega.

TADQIQOT METODOLOGIYASI.

Navoiy viloyatida turizmni rivojlantirish mavzusidagi tadqiqotlar metodologiyasi bir nechta asosiy bosqichlardan iborat bo'lib, ilmiy va amaliy jihatlarni qamrab oladi. Tadqiqotning asosiy maqsadi - viloyatdagi turizm potensialini tahlil qilish, mavjud muammolarni aniqlash va samarali rivojlantirish yo'llarini ishlab chiqish. Avvalo, viloyatning tabiiy, madaniy va infratuzilma resurslari haqidagi ma'lumotlar o'rganiladi. Bu yerda statistik tahlillar, so'rovnomalar, intervyular va maydonlardagi kuzatuvlar qo'llaniladi. Ekspert baholari ham muhim o'rin tutadi. Shuningdek, arxiv hujjatlari va ilgari chop etilgan ilmiy maqolalar tahlil qilinadi. Olingan ma'lumotlar iqtisodiy, geografik va ijtimoiy tahlil usullari yordamida ko'rib chiqiladi. SWOT-tahlil yordamida hududning kuchli va zaif tomonlari, imkoniyatlar hamda tahdidlar aniqlanadi. Statistik regressiya usullari turizm sohasidagi o'zgarishlarni prognoz qilishda qo'llaniladi. Model va strategiyalar ishlab chiqish: Ilmiy natijalarga asoslanib, turizmni rivojlantirish uchun maxsus strategik rejalar, innovatsion yechimlar va amaliy tavsiyalar tayyorlanadi. Bu bosqichda hududiy iqtisodiyot va ekologiya talablariga mos harakatlar rejalashtiriladi. Tadqiqot metodologiyasi har tomonlama kompleks yondashuvni talab qiladi, u turizm resurslarini chuqur o'rganish, soha sub'yektlari bilan muloqot va aniq ilmiy tahlil orqali amalga oshiriladi. Bu usullar Navoiyda turizmni barqaror va sifatli rivojlantirishga asos bo'ladi.

TAHLIL VA NATIJALAR.

Navoiy viloyati O'zbekistonning qiziqarli sayyohlik hududlaridan biri bo'lib, uning tabiiy resurslari, madaniy merosi va sanoat salohiyati turizmni rivojlantirish uchun katta imkoniyatlar yaratadi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, viloyatda turizm sohasining rivojlanishi ijtimoiy-iqtisodiy holatni yaxshilashga katta ta'sir ko'rsatadi. Navoiy viloyatida noyob tog'-cho'llar landshafti, kanyonlar, tarixiy va madaniy obidalar mavjud. Zarafshon vodiysi, Qizilqum cho'li, Archabilqalari kabi joylar sayyohlar uchun jozibadordir. Shu bilan birga, viloyatda tarixiy majmualar, qadimiy qadamjolar va arxeologik yodgorliklar mavjudligi turizmni rivojlantirish imkoniyatlarini oshiradi. Tahlil natijasida infratuzilma, xususan, transport, mehmonxona va xizmat ko'rsatish sohalarida hali yetarlicha rivojlanmaganligi aniqlandi. Bu holat sayyohlarning hududga kelishini cheklaydi. Ayni paytda, so'nggi yillarda yo'llarni ta'mirlash, yangi mehmonxonalar qurilishi va yo'nalishlarni rivojlantirish borasida ijobiy o'zgarishlar kuzatilmoqda. Turizm sohasining rivojlanishi mahalliy aholi bandligini oshirish, yangi ish o'rinlari yaratish, kichik va o'rta biznesni qo'llab-quvvatlash imkonini beradi. Shuningdek, viloyatga keladigan turistlar sonining ortishi mintaqaning iqtisodiy faolligini ham ko'taradi.

Natijalar

- ✓ Turizm salohiyatining ko'payishi - hududdagi tabiiy va madaniy ob'ektlarning reklama qilinishi va boshqarilishi natijasida sayyohlik oqimi sezilarli darajada oshishi mumkin.
- ✓ Infratuzilmani yaxshilash zarurati - transport va xizmat ko'rsatish sohalarini rivojlantirish viloyatga kiruvchi turistlar sonini ko'paytirishga yordam beradi.
- ✓ Mahalliy aholi ishtirokini kuchaytirish - turizmni rivojlantirish orqali mahalliy aholining madaniy qadriyatlarini saqlash va taraqqiyotda faol ishtirok etishini ta'minlash muhimdir.

✓ Barqaror rivojlanish konsepsiyasi - ekologik muvozanatni saqlagan holda turizmni rivojlantirish dasturlari ishlab chiqilishi shart. Navoiyda turizmni rivojlantirish uchun keng imkoniyatlar mavjud, biroq ulardan maksimal darajada foydalanish uchun kompleks yondashuv, infratuzilmani yaxshilash, xalqaro standartlarga mos sifatli xizmatlar taqdim etish va strategik rejalashtirish zarur. Bu esa mintaqaning iqtisodiy va madaniy rivojlanishini jadallashtiradi.

Yo'nalish	Asosiy resurslar	Asosiy infratuzilma va talablar	Amaliy chora-tadbirlar
Madaniy va tarixiy turizm	Tarixiy obyektlar, muzeylar, mahalliy hunarmandchilik	Restavratsiya, ekspozitsiya zallari, yo'lak belgilari, axborot stendlar	Meros obyektlarini konservatsiya qilish, tematik marshrutlar yaratish, gidlar va ma'ruzachilar tayyorlash
Ekoturizm va tog'-cho'l sayohatlari	Qoqon cho'li, tog' manzaralari, biologik xilma-xillik	Ekopiyodalar, xavfsizlik infra, chiqindilar boshqaruvi	Eko-yo'laklar belgilash, atrof-muhit monitoringi, mahalliy jamoalarni jalb qilish
Industrial (sanoat) turizm	Kon va sanoat ob'ektlari, manufaktura ko'rgazmalari	Xavfsizlik protokollari, sayyorlar uchun marshrutlar, ekskursiya infratuzilmasi	Zavod va mina murabbiylik dasturlari, sanoat muzeylari, xavfsizlik va sug'urta tartiblari
Agro-va gastronomik turizm	Mahalliy qishloq xo'jaligi, milliy taomlar, qishloq hayoti	Agroturizm uyushmalari, kichik mehmonxonalar, oziq-ovqat sanitariya	Mahsulot degustatsiyasi, fermalarda tajriba turlari, mahalliy gastronomik festivallar
Sog'lomlashtirish va kurortlar	Mineral suv, salomatlik markazlari, ochiq havoda sport	Sog'lomlashtirish markazlari, yo'l va transport, sanitariya xizmatlari	Sog'lomlashtirish paketlari ishlab chiqish, tibbiy turizm hamkorligi
Raqamli va MICE turizm	Onlayn promo, konferensiya maydonchalari	Wi-Fi, konferensiya infratuzilmasi, onlayn rezervatsiya tizimi	Kongress va ko'rgazma markazlarini rivojlantirish, onlayn marketing kampaniyalari

Jadval Navoiy turizm salohiyatining turli yo'nalishlarini va ularni amalga oshirish uchun zarur infratuzilma hamda amaliy chora-tadbirlarni tizimli ko'rsatadi. Hududning afzalligi - keng geografik xilma-xillik (cho'l, tog', tarixiy ob'yektlar, sanoat obyektlari) va boy mahalliy madaniyat; bu esa turizmni diversifikatsiyalash imkonini beradi. Madaniy va ekoturizm markazlarida investitsiya va restavratsiya orqali yuqori qo'shilgan qiymatli mahsulotlarni yaratish mumkin. Industrial turizm sanoatni ochiq qilib, sanoat merosini sayyohlar uchun jalb etish orqali hududni noyoblashtiradi. Asosiy zaif tomonlar - infratuzilma yetishmasligi (yo'llar, mehmonxona fondi, sanitariya), mavsumiylik va suv-energetika resurslaridagi cheklovlar. Shuningdek, malakali kadrlar, xizmat sifatini ta'minlovchi standartlar va marketing yo'qligi ham cheklov hisoblanadi. Ushbu muammolarni hal qilish uchun

davlat-xususiy sheriklik, mahalliy tadbirkorlarni rag'batlantirish, soliq imtiyozlari va soddalashtirilgan litsenziyalash samarali yo'l bo'ladi.

Barqaror rivojlanish tamoyillari - resurslarni saqlash, chiqindilarni boshqarish va mahalliy jamoalarning manfaatdorligini ta'minlash - har bir loyiha bosqichida birinchi o'ringa qo'yilishi kerak. Raqamli marketing (virtual turlar, interaktiv xaritalar), til va xizmat ko'rsatish bo'yicha treninglar, hamda mahalliy mahsulotlarni eksportga yo'naltirish orqali Navoiy hududining raqobatbardoshligini oshirish mumkin. Monitoring va indikatorlar (turist oqimi, o'rtacha sarf, ish o'rinlari soni, ekologik ta'sir) joriy etilishi loyihaaning samaradorligini o'lchashga yordam beradi. Umuman olganda, integratsiyalashgan strategiya - infratuzilma, marketing, kadrlar tayyorlash va barqarorlik choralari birlashtirgan holda - Navoiyni mahalliy va xalqaro turizm xaritasida muvaffaqiyatli rivojlantirishga imkon beradi

XULOSA.

Navoiy viloyatida turizmni rivojlantirish iqtisodiy va ijtimoiy barqarorlik uchun muhim imkoniyatdir. Hududning tabiiy landshaftlari, tarixiy va madaniy merosi, hamda qishloq va sanoat salohiyati turizmning turli turlarini - madaniy, ekoturizm, sanoat (industrial) va agro-turizmni rivojlantirishga zamin yaratadi. Rivojlanish strategiyasi infratuzilmaga sarmoya, axborot-marketing faoliyati, malaka oshirish va mahalliy jamoalarni jalb etishga asoslanishi kerak. Transport va mehmonxona infratuzilmasini yaxshilash, turizm yo'nalishlarini signallash va onlayn taqdimot orqali global bozorda pozitsiya olish zarur. Barqarorlik tamoyillari - resurslarni tejash, mahalliy madaniyat va atrof-muhitni himoya qilish - har bir loyiha bosqichida e'tiborga olinishi lozim. Asosiy muammolar: mavsumiylik, suv va energetika cheklovlari, malakali kadrlar yetishmasligi va investitsiya muhitining murakkabligi. Ularni hal etish uchun davlat-xususiy sheriklikni kengaytirish, soliqqa oid rag'batlar, soddalashtirilgan litsenziyalash va mahalliy biznesni qo'llab-quvvatlash mexanizmlari joriy etilishi maqsadga muvofiq. Bundan tashqari, turizm mahsulotlarini diversifikatsiya qilib, madaniy tadbirlar, milliy

hunarmandchilik va gastronomiyani targʻib qilish orqali turist oqimini uzluksiz va kengaytirilgan yoʻnaltirish mumkin. Raqamli platformalar, interaktiv xaritalar va taʼlim dasturlari yordamida mahalliy aholini va tadbirkorlarni qoʻllab-quvvatlash natijasida Navoiy hududi barqaror va raqobatbardosh turizm markaziga aylanishi mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Abdukarimov, A. Navoiy viloyatida turizmni rivojlantirish strategiyasi. Ilmiy nashr, 2021, 248 b.
2. Ahmadov, B. Madaniy meros va mahalliy turizm: Navoiy misoli. Madaniyat, 2019, 192 b.
3. Bekturdiyev, S. Ekoturizm va chambarchas bogʻlangan hududlar. Ekotex, 2020, 304 b.
4. Islomov, D. Oʻzbekistonning turistik salohiyati: milliy va hududiy yondashuvlar. Oʻzbekiston, 2018, 368 b.
5. Jahongirov, R. Turizm marketingi va raqamli kommunikatsiyalar. Biznes nashr, 2022, 210 b.
6. UNWTO. Barqaror turizm boʻyicha qoʻllanma (The Guide to Sustainable Tourism). Madrid: UNWTO; oʻzbek tilida tarjima - Xalqaro hamkorlik, 2018, 140 b.
7. World Bank. Hududiy rivojlanish va turizm: samarali siyosatlar. Washington, D.C.: World Bank; oʻzbekcha tarjima - Taraqqiyot, 2017, 276 b.
8. Ziyodov, F. Mahalliy jamoalarni jalb qilish va turizm: tajriba va metodika. Navoiy: Hududiy nashr, 2020, 160 b.